

*ფ.ვ. ჯაფარიძე, მ.ს. ბაქრაძე, ნ.ო. შონია, ი.რ. ჯაფარიძე,
ს.რ. გვარიშვილი*

**კბილის კარიესის ეპიდემიოლოგია და სტომატოლოგიური მომსახურების
თავისებურებები აჭარის რეგიონის სკოლის მოსწავლეთა შორის**

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტომატოლოგიის დეპარტამენტი;
თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტის ორთოპედიული სტომატოლოგიისა და
ყბა-სახის ორთოპედიის მიმართულება.

<https://doi.org/10.52340/jecm.2022.04.896>

F.V.JAPARIDZE, M.S.BAKRADZE, N.O.SHONIA, L.R.JAPARIDZE, S.R.GVARISHVILI
**EPIDEMIOLOGY OF DENTAL CARIES AND FEATURES OF DENTAL CARE
AMONG SCHOOLCHILDREN OF THE ADJARA REGION**

Batumi Shota Rustaveli State University, Department of Stomatology;
TSMU Department of Orthopedic Stomatology and Maxillo- Facial Surgery, Georgia

SUMMARY

557 children were examined. 308 pupils of schools of the municipalities of mountainous Adjara (Khulo, Shuakhevi, and Keda) and 249 pupils of schools of Kobuleti and Khelvachauri municipalities. Age of pupils was the following: 6-7, 12, 15 years old. The selection was made according to the recommendations of the World Health Organization (WHO). The spread and intensity of caries were determined, also was calculated the volume of the dental care by municipalities.

The research has revealed:

1. The caries prevalence rate in all age groups is high, the rate of caries intensity is also high compared to the data set for Georgia.
2. The amount of dental care in the surveyed municipalities is very insufficient and filling out dental offices with appropriate specialists is needed.

ძირითადი სტომატოლოგიური დაავადებები, კერძოდ კბილის კარიესი მსოფლიოში ერთერთ ყველაზე გავრცელებულ დაავადებას მიეკუთვნება. მსოფლიოს ჯანდაცვის ორგანიზაციის მონაცემებით კარიესით დაავადებულია სასკოლო ასაკის მოსახლეობის 60-90% და მოზრდილი მოსახლეობის თითქმის 100% [5]. კბილების კარიესით დაზიანება განსაკუთრებით მკვეთრად გაიზარდა უკანასკნელ ასწლეულში, რაც განაპირობა არა მხოლოდ საკვების ხასიათმა, არამედ მატერიალურ-ტექნიკური პროგრესის ფონზე, შრომის, საყოფაცხოვრებო და გარემო პირობების ცვლილებათა მაღალმა ტემპმა, რასაც ჩამორჩება ადამიანის ორგანიზმის ადაპტაციური მექანიზმები [6]. კარიესი იწვევს ადამიანის ორგანიზმში მთელ რიგ ადგილობრივ და ზოგად გართულებებს, ამიტომ აღნიშნული დაავადების პროფილაქტიკისა და მკურნალობის

მეთოდების სრულყოფა სტომატოლოგიის ერთ-ერთ აქტუალურ პრობლემას წარმოადგენს.

ჯანდაცვის სისტემის ძირითადი ამოცანაა მოსახლეობის ჯანმრთელობის უზრუნველყოფა და ამ მიზნით ყველაზე გავრცელებულ დაავადებათა პროფილაქტიკის ეფექტური პროგრამების დაგეგმვა და ორგანიზაცია. პროფილაქტიკურ ღონისძიებათა დაგეგმვისა და განხორციელების საფუძველია ეპიდემიოლოგიური კვლევები, რომლებიც უნდა ჩატარდეს რეგიონული პრინციპებით და ასაკობრივი მაჩვენებლების მიხედვით. აუცილებელია კარიესის გავრცელების თავისებურებებისა და ინტენსივობის შესწავლა კლიმატო-გეოგრაფიული პირობების, სასმელ წყალში ფტორის შემცველობის, სოციალურ-ეკონომიური და ჰიგიენური ფაქტორების გათვალისწინებით [2].

აჭარის რეგიონის ბავშვთა და მოზრდილ მოსახლეობაში სრულმასშტაბიანი ეპიდემიოლოგიური კვლევა არ ჩატარებულა, შესაბამისად არ არის დადგენილი რეგიონული რისკ - ფაქტორები. ამ მიმართულებებით ჩვენს მიერ ეტაპობრივად შესრულებულია გარკვეული სამუშაოები [3,4], თუმცა კვლევები რეგიონული ეტიოლოგიური ფაქტორების დასადგენად კვლავაც გრძელდება.

აჭარის რეგიონი რელიეფური და კლიმატური თავისებურებებიდან გამომდინარე დაყოფილია მთიან (ხულოს, შუახევი, ქედა) და ბარის (ქობულეთი, ხელვაჩაური) ნაწილებად, მიზნად დავისახეთ აღნიშნული მუნიციპალიტეტების სკოლის ასაკის მოსახლეობაში კარიესის გავრცელებისა და ინტენსივობის დადგენა, ასევე სტომატოლოგიური სერვისის მიმწოდებელი დაწესებულებების რაოდენობის, მომსახურების პროფილისა და სტომატოლოგიური დახმარების მოცულობის განსაზღვრა.

კვლევის მასალა და მეთოდები. გამოკვლეულ იქნა მთიანი აჭარის (ხულოს, შუახევისა და ქედას) მუნიციპალიტეტების სკოლების 308 მოსწავლე და ქობულეთის და ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტების სკოლების 249 მოსწავლე. გამოკვლეულთა ასაკობრივი ჯგუფების (6-7წწ., 12წ., 15წ.) შერჩევა მოხდა ჯანმო-ს მიერ მოწოდებული რეკომენდაციის საფუძველზე, ხოლო სკოლების შერჩევა – საკვლევი არეალის გეოგრაფიული თავისებურებების გათვალისწინებით. ბავშვთა კონტინგენტის პირის ღრუს გამოკვლევა ტარდებოდა სტანდარტული პრინციპით: ერთჯერადი დასათვალიერებელი ინსტრუმენტებით ხდებოდა კბილთა მწკრივების დათვალიერება; ზონდირებით ხდებოდა კბილის მაგარი ქსოვილების მდგომარეობის შესწავლა – კარიესული ღრუების აღმოჩენა და სიღრმის განსაზღვრა; განისაზღვრებოდა კარიესის გავრცელება %-ით და ინტენსივობა შემდეგი მონაცემების მიხედვით: კარიესული დაზიანება – „კ“, დაბჟენილი კბილი – „ბ“, ამოღებული კბილი – „ა“. მიღებული მონაცემები ფიქსირდებოდა სტომატოლოგიური პაციენტის კვლევის რუკაში.

სტომატოლოგიური დახმარების მოცულობის დასადგენად შესწავლილ იქნა სტომატოლოგიური სერვისის მიმწოდებელი დაწესებულებები.

შედეგების განხილვა. ჩვენს მიერ გამოკვლეული იყო აჭარის რეგიონის მაცხოვრებელი 557 ბავშვი. ასაკის მიხედვით გამოკვლეულთა რაოდენობა შეადგენდა:

6-7 წლის ასაკის - 220; 12 წლის ასაკის - 176; 15 წლის ასაკის - 161 ბავშვს. გამოვთვალეთ კარიესის ინტენსივობის მაჩვენებლები თითოეული ასაკობრივი ჯგუფისათვის. კარიესის ინტენსივობა დროებითი თანკბილვისათვის განისაზღვრა კბ მაჩვენებლით, ცვლადი თანკბილვისათვის კბა+კბ მაჩვენებლით, ხოლო მუდმივი თანკბილვისათვის განისაზღვრა კბა მაჩვენებლით (ცხრილი 1).

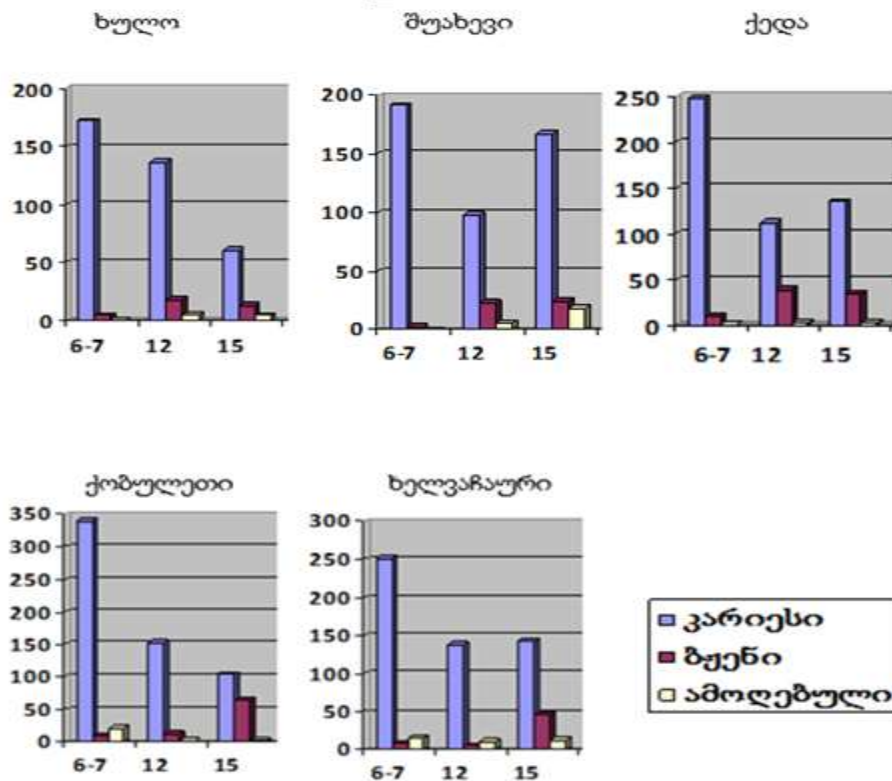
ცხრილი 1. კარიესის გავრცელებისა და ინტენსივობის მაჩვენებლები აჭარის რეგიონის ბავშვთა მოსახლეობაში

მუნიციპალიტეტი	ასაკი (წ)	გამოკვლ. რაოდენ.	გავრცელ. %	კბა, კბ, კბა+კბ	საშ. ინტენსივობა
ხულო	6-7	55	94,8%	172	6,38±0,47
	12	39	94,8%	159	4,49±0,41
	15	19	95,4%	77	4,79±0,74
შუახევი	6-7	26	96,15%	195	7,65±0,7
	12	30	100%	128	4,23±0,24
	15	37	100%	210	5,7±0,38
ქედა	6-7	43	92,85%	257	6,32±0,54
	12	31	96,77%	129	4,16±0,41
	15	41	97,20%	172	4,24±0,42
ქობულეთი	6-7	55	98,18 %	368	6,69±1,04
	12	39	84,61 %	168	4,31±1,39
	15	36	88,88 %	174	4,83±0,72
ხელვაჩაური	6-7	39	97,4 %	276	7,08±0,92
	12	40	85,0 %	155	4,13±0,79
	15	40	90,0 %	201	5,25±1,09

როგორც ცხრილიდან ჩანს ყველა ასაკობრივ ჯგუფში მაღალია კარიესის გავრცელების დონე, ასევე მაღალია ინტენსივობის საშუალო მაჩვენებელი ყველა ასაკობრივ ჯგუფში საქართველოს მაცხოვრებლებისთვის დადგენილი საშუალო მაჩვენებლებთან შედარებით [1]. 6-7 წლიანებში ნაცვლად 4-ისა ხულოში შეადგინა 6,38±0,47, შუახევში 7,65±0,7, ქედაში - 6,32±0,54, ქობულეთში - 6,69±1,04, ხელვაჩაურში - 7,08 ± 0,92. 12 წლიანებში, ნაცვლად 2-ისა კარიესის ინტენსივობის საშუალო მაჩვენებლებმა ხულოში შეადგინა 4,49±0,41, შუახევში - 4,23±0,24, ქედაში - 4,16±0,41, ქობულეთში - 4,31±1,39 და ხელვაჩაურში 4,13±0,79 (ყველა დასახლებაში გამოკვლევის შედეგები 2-ჯერ მეტია დადგენილ საშუალო მაჩვენებელზე). რაც შეეხება 15 წლიანების ჯგუფებს, კარიესის ინტენსივობის საშუალო მაჩვენებლები აქაც მაღალია და ნაცვლად 3-ისა ხულოს მოზარდებში შეადგინა 4,79±0,74, შუახევში - 5,7±0,38, ქედაში - 4,24±0,42, ქობულეთის და ხელვაჩაურის მოზარდებში შეადგინა 4,83± 0,72 და 5,25±1,09 შესაბამისად.

თუ განვიხილავთ კბა სტრუქტურის შემადგენელი კომპონენტების თანაფარდობას (დიაგრამა 1), უნდა აღინიშნოს, რომ მდგომარეობა სავალალოა. ყველა მუნიციპალიტეტის ბავშვთა მოსახლეობის სტომატოლოგიური სტატუსის შესწავლამ აჩვენა, რომ ყველაზე მაღალი მაჩვენებლები მოდის კარიესულ კბილებზე, სულ

უმნიშვნელოა დაბუნეილი კბილები რაოდენობა. სამწუხაროდ, აღნიშნა 6 წლიანი მოსახლეობის ჯგუფში ნაადრევად ექსტრაგირებული დროებითი მოლარები და ექსტრაგირებული მუდმივი კბილების შემთხვევები 12 და 15 წლიანი მოსახლეობის ჯგუფში. აღნიშნული მონაცემები მეტყველებენ იმაზე, რომ სამკურნალო ღონისძიებები აღნიშნულ კონტინგენტში თითქმის არ ტარდება.

დიაგრამა 1. კბა - ს სტრუქტურა საკვლევ კონტინგენტში მუნიციპალიტეტების მიხედვით

მასობრივი სტომატოლოგიური გამოკვლევების ჯგუფური ინდექსის – კბა-ს საფუძველზე თითოეული მუნიციპალიტეტისათვის განვსაზღვრეთ სტომატოლოგიური დახმარების მოცულობა ფორმულით:

$$სდმ = 100\% - \frac{კა}{კბა} * 100$$

შეფასება ხდებოდა შემდეგი მახასიათებლებით: 10% -ზე ნაკლები მაჩვენებელი ფასდება როგორც ცუდი; 10-49% – არაღამაკმაყოფილებელი; 50-74% – ღამაკმაყოფილებელი; 75% და მეტი – კარგი სტომატოლოგიური დახმარების მაჩვენებელია.

მოცემული ფორმულის მიხედვით ჩატარებულმა გამოთვლებმა გვიჩვენა, რომ ხულოს მუნიციპალიტეტში სდმ-ს მაჩვენებელი შეადგენს 7,70-ს, შუახევის მუნიციპალიტეტში – 9,31-ს, ხოლო ქედას მუნიციპალიტეტში 10,13-ს. ქობულეთის მუნიციპალიტეტში მისი მნიშვნელობა 13%-ია, ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტში აღნიშნული მაჩვენებელი 9%-ის ტოლია. თუ გავითვალისწინებთ სდმ მახასიათებლებს, მივიღებთ, რომ ხულოს, შუახევისა და ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტებში სტომატოლოგიური დახმარების დონე შეესაბამება კატეგორიას – ცუდი. ქედას და

ქობულეთის მაჩვენებლები შეესაბამება სტომატოლოგიური დახმარების არადაამკმაყოფილებელ დონეს.

ჩვენს მიერ საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროდან გამოთხოვილ იქნა მონაცემები (#02/25104) აჭარის რეგიონში რეგისტრირებული სტომატოლოგიური სერვისის მიმწოდებელი დაწესებულებების შესახებ (ცხრილი 2).

ცხრილი 2. გამოკვლეულ მუნიციპალიტეტებში სტომატოლოგიური სერვისის მიმწოდებელი დაწესებულებების სტრუქტურა

№	მუნიციპალიტეტი	კაბინეტების რაოდენობა	თერაპევტი	ქირურგი	ორთოპედი	ორთოდონტი	ბავშვთა თერაპევტი	ბავშვთა ქირურგი	ქბ-სახის ქირურგი
1	ხულო	4	4	3	2	0	0	0	0
2	შუახევი	0	0	0	0	0	0	0	0
3	ქედა	2	4	2	0	0	0	0	0
4	ქობულეთი	14	17	4	1	1	2	0	0
5	ხელვაჩაური	2	2	1	1	0	0	0	0

როგორც ცხრილიდან ჩანს, სტომატოლოგიური დახმარების მოცულობის არასახარბიელო მონაცემების ერთერთი მთავარი მიზეზი აღნიშნულ დასახლებებში კვალიფიციური ბავშვთა სტომატოლოგიური სერვისების არარსებობაა.

ჩვენს მიერ ჩატარებული კვლევებით შეიძლება დავასკვნათ, რომ – 1) მთიანი აჭარის (ხულოს, შუახევისა და ქედას) და ბარის (ქობულეთის, ხელვაჩაურის) მუნიციპალიტეტების სკოლის მოსწავლეებში კარიესი საკმაოდ გავრცელებულია და ასევე მაღალია კარიესული დაზიანების ხარისხი. 2) გამოკვლეულ მუნიციპალიტეტებში სტომატოლოგიური დახმარების მოცულობა ძალზედ არასაკმარისია და საჭიროებს სტომატოლოგიური კაბინეტების შევსებას შესაბამისი სპეციალისტებით.

ლიტერატურა

1. შიშნიაშვილი თ. – სტომატოლოგიურ დაავადებათა პროფილაქტიკა//თბილისი, 2018; 245გვ.
2. ჯაფარიძე გ., ბაქრაძე მ., შონია ნ. – ექსპერიმენტული და კლინიკური მედიცინა. 2014; #3, 12-15.

3. ჯაფარიძე ფ., შონია ნ., ბაქრაძე მ. – კბილის კარიესის ეპიდემიოლოგია და სტომატოლოგიური დახმარების მოცულობა მთიანი აჭარის სკოლის ასაკის ბავშვებში// თსსუ სამეცნიერო შრომათა კრებული. ტ50, 2016; 141-143.
4. Джапаридзе Ф.В., Шониа Н.О., Бакрадзе М.С. – Эпидемиология кариеса, стоматологический статус и перспективы их исправления среди школьников Кобулетского и Хелвачаурского муниципалитетов Аджарии// Georgian Medical News, №9(282), 2018; 50-52.
5. www.who.int/mediacentre/factsheets/fs318/en/index.html
6. www.medicworlds.ru/medics-4782-1.html.

*Ф.В.ДЖАПАРИДЗЕ, М.С.БАКРАДЗЕ, Н.О.ШОНИА, Л.Р.ДЖАПАРИДЗЕ,
С.Р.ГВАРИШВИЛИ*

ЭПИДЕМИОЛОГИЯ КАРИЕСА И ОСОБЕННОСТИ СТОМАТОЛОГИЧЕСКОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ ШКОЛЬНИКОВ АДЖАРИИ

Батумский Государственный университет им. Шота Руставели, стоматологический департамент; Тбилисский государственный медицинский университет, департамент ортопедической стоматологии и челюстно-лицевой ортопедии. Грузия

РЕЗЮМЕ

Было обследованно 557 детей, из них 308 из высокогорной Аджарии (Хуло, Шуахеви, Кеда) и 249 школьников из Кобулетского и Хелвачаурского муниципалитетов. Возраст школьников 6-7, 12 и 15 лет выбран согласно номенклатуре ВОЗ. Определяли распространенность и интенсивность кариеса, а также объём стоматологической помощи по муниципалитетам.

На основании проведённых исследований сделано следующее заключение:

1. Отмечается высокий уровень распространения кариеса во всех возрастных категориях, так же высока уровень среднего показателя интенсивности по отношению к установленному для жителей Грузии.
2. В обследованных муниципалитетах выявлен низкий объём стоматологического обслуживания, определена нуждаемость соответствующих специалистов.